

جلسه شانزدهم: ایثار ۳

۳- ابعاد ایثار

۳/۱- گذشت از خشم: امام صادق علیه السلام فرمود: «مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إِمْضَائِهِ حَشَا اللَّهَ قَلْبُهُ أَمْنًا وَ إِيْمَانًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۱ کسی که بتواند خشمش را کنترل کند در حالی که توانایی این را دارد که خشمش را اعمال کند، خداوند در قیامت جانش را پر از امنیت و ایمان خواهد کرد.

۳/۲- گذشت از خواب و راحتی: در قرآن می فرماید: «تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَهْمَهُمْ»^۲ (سجده/۱۶) اولیاء خدا برای نماز شب از خواب می گذرند و از بستر جدا می شوند.
«وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدُ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا»^۳ (اسراء/۷۹) پیغمبر ما! اگر شما هم مقام بلند می خواهی نیاز به مناجات سحری داری.

۳/۳- گذشت از آبرو: گذشت از آبرو خیلی مهم است. سلام و درود خداوند بر آن بزرگ مرد که گفت اگر آبرویی داشتم با خدا معامله کردم و قطعنامه را پذیرفتم. این گذشت از آبروست. این گذشت را امام راحل عظیم الشان از جد بزرگوارشان امیرمؤمنان علی علیه السلام گرفتند با آن سکوت تلخ ۲۵ ساله. سکوت تلخی که امیرالمؤمنین از آن تعبیر می کند مانند خاشاک در چشم؛ استخوان در گلو. (سکوتی که) برای انسان سخت تر از این باشد که نوک تیز شمشیر را بر قلبش قرار بدهند. و تلخ تر از تلخ ترین میوه ها.^۴

۳/۴- گذشت از مال: در قرآن فراوان سخن از انفاق با مال هست. سخن از جهاد با مال هست. این هم یک بعد ایثار است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ - اِی کسانی که ایمان آورده اید! آیا شما را به تجارتی راهنمایی کنم که شما را از عذاب دردناک رهایی می بخشد؟! * به خدا و رسولش ایمان بیاورید و با اموال و جان های تان در راه خدا جهاد کنید». (صف/۱۰ و ۱۱)

۱- الکافی (ط - الإسلامية) ج ۲؛ ص ۱۱۰؛ باب كظم الغيظ

۲- پهلوهایی شان از بسترها در دل شب دور می شود.

۳- و پاسی از شب را (از خواب برخیز، و) قرآن (و نماز) بخوان! این یک وظیفه اضافی برای توست؛ امید است پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برانگیزد.

۴- نهج البلاغة (للصبيحی صالح) ص ۳۳۶؛ خطبه ۲۱۷ - فَأَغْضَيْتُ عَلَى الْقَدَى وَ جَرَعْتُ رِيقِي عَلَى الشَّجَا وَ صَبَرْتُ مِنْ كَظَمِ الْغَيْظِ عَلَى أَمْرٍ مِنَ الْعَلَمِ وَ أَلَمَ لِلْقَلْبِ مِنْ وَخْزِ الشَّقَار - پس چشم خاشاک رفته را برهم گذاشتم، و با استخوان مانده در گلو آب دهن فرو دادم، و برای فرو بردن خشم بر چیزی صبر کردم که از حنظل تلخ تر، و دردش برای قلب از بریدن کاردهای بزرگ سخت تر بود.

۳/۵- گذشت از جان: آخرین بُعد گذشت که بالاترین نوع گذشت است، ایثار با جان است. «لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ» (آل عمران/۹۲) به مقام ابرار نمی‌رسید مگر این که از آن چه که دوستش دارید در راه خدا بدهید. بالاتر از جان چیست که انسان دوستش داشته باشد؟ همه چیز را انسان برای جانش می‌خواهد. برای همین پیامبر ﷺ فرمود: «فَوْقَ كُلِّ ذِي بَرٍّ حَتَّى يُقْتَلَ الرَّجُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^۱ بالای هر نیکوکاری، نیکوکاری است تا به آن جا برسد که انسان در راه خداوند کشته شود. وقتی در راه خدا کشته شد دیگر بالاتر از این برّ و نیکوکاری نیست.

مرحوم آیت الله شهید مطهری می‌گوید که همه اقشار مدیون شهداء هستند ولی شهداء مدیون هیچ کس نیستند. به خاطر این که از بالاترین کالا و نفیس‌ترین که جان است، گذشتند. «فَالْيُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ» (نساء/۷۴) آن‌هایی در راه خدا می‌توانند بجنگند که با خدا معامله کنند. از جان‌شان بگذرند.

ایثار جان بسیار ارزشمند و اولیاء دین با با عشق با آن برخورد می‌کنند. در دو جای نهج‌البلاغه یکی خطبه ۱۱۹ و یکی نامه ۳۵ امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید: «من به عشق شهادت زنده‌ام. اگر عشق شهادت نبود، دوست نداشتم زنده باشم». در خطبه ۱۵۶ نهج‌البلاغه آمده است وقتی پیامبر ﷺ به امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: «علی جان به شهادت خواهی رسید و صبر بر شهادت چگونه است؟» امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَكِنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَى وَ الشُّكْرِ - این جا جای صبر نیست، این جا جای بشارت و شکر است». در دو جای نهج‌البلاغه هست که امیرالمؤمنین علیه السلام از خداوند طلب شهادت می‌کند یکی در خطبه ۱۷۱ «فَارْزُقْنَا الشَّهَادَةَ» و یکی هم در نامه ۵۳ نهج‌البلاغه به مالک اشتر که می‌نویسد «وَ أَنْ يُخْتِمَ لِي وَ لَكَ بِالسَّعَادَةِ وَ الشَّهَادَةِ» خداوند پایان عمر هر دوی ما را شهادت در راهش قرار بدهد.

موضوع شهادت خیلی عاشقانه است. قرآن می‌گوید حتی در مورد شهدا در گویش‌تان هم دقت کنید. «وَ لَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ» (بقره/۱۵۴) در مورد شهدا مرده نگوئید. «وَ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ» (آل عمران/۱۶۹) حتی این توهم را به خودتان راه ندهید که شهیدان مرده‌اند.

مرحوم علامه طباطبایی در تفسیر المیزان ذیل این آیه دارد که این یک حیات اعتباری است. خدا که می‌گوید احیاء یعنی زنده‌اند واقعی‌تر از این زندگی که الان من و شما داریم. این چنین هست مقام والای شهیدان. در آیه ۴ سوره محمد هست که «وَ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَاهُمْ» آن‌هایی که در راه خدا به شهادت می‌رسند اعمال و اثرات و برکات وجودی‌شان از بین رفتنی نیست.

نمونه سوالات آزمون

۱- آیه "تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ" کدام بعد از ایثار را بیان می کند؟

الف: گذشتن از خواب و راحتی ب: گذشتن از خشم ج: گذشتن از آبرو
د: گذشتن از مال

۲- در آیه "وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا" خواندن کدام نماز توصیه شده است؟

الف: نماز شب قدر ب: نماز آیات ج: نماز شب اول قبر **د: نماز شب**
۳- بالاترین نوع گذشت ، چیست؟

الف: ایثار با مال ب: ایثار با آبرو **ج: ایثار با جان** د: گذشتن از خشم
۴- کدام مورد از نظر علامه طباطبائی در تفسیر ذیل آیه «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» صحیح می باشد؟

الف: حیات شهادی واقعی تر از حیات دنیوی ما است.

ب: حیات شهادی ادامه حیات دنیوی می باشد.

ج: حیات شهادی عملکرد حیات دنیایی را نشان می دهد.

د: حیات شهادی با حیات دنیایی تفاوت خاصی ندارد.

۵- امام علی(ع) سکوت ۲۵ ساله خود بعد از فوت پیامبر(ص) را به چه چیزی تعبیر می کند؟

الف: آرامش مستمر

ب: استخوان در گلو

ج: عبرت ماندگار

د: خوردن جام زهر